

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SUG'URTA BOZORI INFRATUZILMASI

O'ktamov Jamshid O'ktamovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasining Sug'urta kompaniyalarni boshqarish mutaxassisligi magistraturasi tinglovchisi

Sug'urta - bu mablag'larning maqsadli jamg'armalarini shakllantirish va ulardan turli xil kutilmagan noxush hodisalar yuz berganda etkazilgan zararining o'rnini qoplash, shuningdek fuqarolarning hayotida muayyan voqealar sodir bo'lganda yordam ko'rsatish uchun foydalanish shakllari va usullari tizimi. Sug'urta shakliga ko'ra sug'urta majburiy (qonunga ko'ra) va ixtiyoriy (tomonlar o'rtasidagi kelishuvga ko'ra) bo'linadi. Sug'urtalanadigan manfaatlar turiga ko'ra sug'urta shaxsiy (fuqarolarning hayoti, sog'lig'i), uchinchi shaxslarga yetkazilgan zarar uchun mulkiy va fuqarolik javobgarligiga bo'linadi. Qayta sug'urtalash - bu sug'urtaning alohida sohasi.

"Infra" - ostida, struktura - nisbiy joylashuvi, tuzilishi, tarkibi. Sug'urtada infratuzilma (keng va tor ma'noda) sug'urtaning normal va samarali ishlashiga yordam beradigan faoliyat va muassasalar tuzilmasini anglatadi. Sug'urta bozori infratuzilmasini sug'urta bozorining professional ishtirokchilari va boshqa faoliyat turlari va tuzilmalari mutaxassislari o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar va munosabatlar tizimi sifatida ham tavsiflash mumkin, bu sug'urtaning samarali ishlashiga va sug'urtaning yuqori sifatli ta'minlanishiga yordam beradi. sug'urta xizmatlari.

Respublikada moliya bozorini yanada rivojlantirish, aholini sifatli moliyaviy xizmatlar bilan qamrab olish ko'lamini kengaytirish, sug'urta tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash, shuningdek, ushbu sohada iste'molchilarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari izchil amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga islohotlarning hozirgi bosqichida iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashga, aholi hayotining sifati va darajasini oshirishga yo'naltirilgan moliyaviy xizmatlarni faol rivojlantirish respublikada sug'urta bozorining rolini kuchaytirishni va sug'urta vositalarini keng qo'llashni taqozo etmoqda.

Milliy sug'urta bozorini yanada isloh qilish va uning jadal rivojlanishini ta'minlash, sug'urta xizmatlarining talab yuqori bo'lgan yangi turlarini joriy etish, iste'molchilarning sug'urta bozoriga bo'lgan ishonchini oshirish maqsadida amalga oshirilmoqda. Sug'urta bozorini isloh qilish va jadal rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari etib belgilangan:

sug'urta sohasida normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, xalqaro tashkilotlarning standartlari va tavsiyalarini hamda ushbu sohadagi eng yaxshi jahon tajribalari izchil o'rganilmoqda;

tartibga solish va prudensial nazoratning samarali mexanizmlarini joriy etish orqali sug'urta bozorining ishonchliligi va barqarorligini ta'minlashga qaratilgan sug'urta faoliyatini tartibga solish tizimini institusional rivojlantirish belgilangan;

sug'urta bozori professional ishtirokchilarining kapitallashtirish darajasini, to'lov qobiliyati va moliyaviy barqarorligini oshirish, ularning aktivlari sifatini yaxshilash, shuningdek, sug'urtalovchilarning investisiya faoliyatini rivojlantirish ishlari olib borilmoqda;

sug'urta brokerlari faoliyatini faollashtirish, sug'urta agentlarining ishlash tizimini takomillashtirish, banksug'urta mexanizmlarini joriy etish, shuningdek, umuman sug'urta bozori professional ishtirokchilarining rolini oshirish orqali sug'urta bozori infratuzilmasini rivojlantirish va kengaytirish yuzasida keng ko'lamli ishlar jarayonda;

sug'urta xizmatlari iste'molchilari va sug'urta faoliyatining boshqa sub'ektlari huquqlari himoyasini kuchaytirish, aholining sug'urta savodxonligini va sug'urtaga bo'lgan ishonchini oshirish, sug'urta bozorining ochiqligi va shaffoqligini ta'minlash ishlar tashkillashtirilgan;

yangi innovasion sug'urta mahsulotlarini joriy etish va talab yuqori bo'lgan an'anaviy mahsulotlarni rivojlantirish orqali ko'rsatilayotgan sug'urta xizmatlari hajmlarini, turlarini kengaytirish va sifatini oshirish bo'yicha takliflar belgilangan tartibda Vazirlikga yuborilmoqda;

sug'urta faoliyatini tashkil etish va tartibga solish sohasida zamonaviy axborot texnologiyalaridan keng foydalanish, sug'urta xizmatlarining elektron turlarini faol joriy etish va rivojlantirilmoqda;

sug'urta bozori mutaxassislarini tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish, sug'urta sohasida ta'lim berishning zamonaviy usullarini qo'llash, ilmiy-tadqiqot faoliyatini rag'batlantirish;

milliy sug'urta bozorining ijobiy imijini shakllantirish va yuqori darajada ushlab turish hamda investisiyaviy jozibadorligini, shu jumladan, milliy sug'urta bozorini xalqaro va xorijiy sug'urta bozorlari bilan integratsiyalash orqali oshirish

Sug'urta xizmatlari tasnifi bevosita sug'urta bozorida sug'urta faoliyatining o'zi (sug'urta xizmatlarini ko'rsatish bo'yicha faoliyat), qayta sug'urtalash, sug'urta vositachilari faoliyati, filiallari kabi elementlarning mavjudligini hisobga oladi. xizmatlar (sug'urta faoliyati jarayonida uni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ko'rsatiladigan xizmatlar, sug'urta bozori infratuzilmasining rivojlanishi to'g'risida xulosa qilish mumkin bo'lgan filial xizmatlaridan ma'lum bo'ladi). Sug'urta bozori infratuzilmasining asosini sug'urta bozori sub'ektlari tashkil etadi: baxtsiz hodisalar komissarlari, sörveyerlar, adadderlar, aktuariylar, sug'urta auditorlari, ixtisoslashgan va ko'p tarmoqli maslahatchilar, anderrayerlar.

Baxtsiz hodisalar bo'yicha komissiya a'zolari - sug'urtachilar zararni qoplash uchun murojaat qiladigan xizmatlar bo'yicha tegishli vakolatlarga ega bo'lgan ishonchli jismoniy yoki yuridik shaxs. Zararlarni qoplash quyidagilarni o'z ichiga oladi: sug'urta hodisasini protsessual va hujjatli rasmiylashtirishni tashkil etish, zararni baholash, sug'urta hodisasi yuz berganligi munosabati bilan sug'urta qildiruvchining sug'urta da'vosini asoslash uchun materiallarni tayyorlash. Komissar sug'urtalovchining ko'rsatmasi bilan harakat qiladi va quyidagi harakatlarni amalga oshiradi: sug'urta hodisasi zarar ko'rgan sug'urtalangan mol-mulkni tekshiradi, sug'urta qildiruvchi tomonidan etkazilgan zararning sabablarini, xarakterini va miqdorini aniqlaydi, sodir bo'lishi uchun javobgar shaxsning mavjudligini aniqlaydi. zarar yetkazadi, avariya guvohnomalarini tuzadi va beradi. Ba'zan sug'urtalovchining topshirig'iga ko'ra favqulodda vaziyatlar komissari yo'qolgan mol-mulkni qidirishni amalga oshiradi va ularga berilgan vakolatlar va chegaralar doirasida sug'urtalovchi hisobidan zararni joyida to'laydi. Favqulodda vaziyatlar komissari sug'urta kompaniyasi bilan tuzilgan shartnoma asosida ishlaydi, odatda bu mandat shartnomasidir.

Sug'urtalovchi uchun favqulodda vaziyatlar bo'yicha komissar instituti juda foydali, chunki agar sug'urtalangan mulk sug'urtalovchi va biron bir bo'lim joylashgan joydan uzoqda bo'lsa, sug'urtalovchining o'z mutaxassisini sug'urta hodisasi sodir bo'lgan hududga zudlik bilan yuborishi

muammoli; bundan tashqari, sug'urta hodisasiga mos keladigan malakali mutaxassisni yuborish qiyin, shuning uchun butun dunyoda zarar ko'rgan joyda professional, sifatli xizmatlarni ko'rsatishga tayyor sheriklarga ega bo'lish muhim hisoblanadi. Favqulodda vaziyatlar komissarlari odatda keng geografik resurslarga ega, ular kuchli hamkorlikka ega va ularning biznesi yillar davomida tasdiqlangan munosabatlarga asoslanadi.

Surveyyor - sug'urtalangan mulkni baholaydigan va sug'urtalovchiga yoki alohida masala bo'yicha favqulodda vaziyatlar komissariga 2 turdagi xulosani taqdim etadigan mutaxassislar: ko'rsatilgan ob'ektlarning holati, ularning xususiyatlari, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan omillarni shakllantirish xavfi to'g'risida. sug'urta hodisasi sodir bo'lganda; sug'urta hodisasining sababi, zararning tabiati va hajmi to'g'risida. Sug'urtalovchi yoki sug'urtalovchi tomonidan taklif qilinadi.

Sug'urtaning ayrim turlarida sug'urta qildiruvchining iltimosiga ko'ra syurveverning tekshiruv majburiydir, aks holda sug'urtalovchi sug'urta uchun risklarni qabul qilmaydi.

Tekshiruv natijalariga ko'ra syurvever ob'ektni tekshirish dalolatnomasini tuzadi, undan sug'urtalovchi va sug'urtalovchi o'rtasidagi munosabatlarning istalgan bosqichida, shu jumladan sudda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan to'lovlarni hal qilish uchun foydalanish mumkin.

Adjusterlar (sozlovchilar) - bu quyidagi faoliyat turlari bilan professional ravishda shug'ullanadigan mutaxassislar yoki ekspertlar: umumiy o'rtacha ko'rsatkichning sabablarini aniqlash, umumiy o'rtacha borligi faktini aniqlash, umumiy o'rtacha miqdorini hisoblash, umumiy o'rtacha qiymatni hisoblash, umumiy o'rtacha qiymatni aniqlash. korxonalar, ko'pincha dengiz, rostlagichni tashkil etuvchi umumiy o'rtacha taqsimlash uchun hisoblashning o'zi rostlagich deb ataladi. O'rtacha rostlagich umumiy o'lchov hajmini to'g'ri hisoblash uchun tor mutaxassislarni - ekspertlarni qo'shimcha ravishda jalb qilish huquqiga ega; umumiy qoidaga ko'ra, o'rtacha rostlagich tuziladigan materiallar ochiq bo'lishi kerak. Surveyor manfaatdor shaxslarga ushbu materiallarning tasdiqlangan nusxalarini berishga majburdir. Agar rostlagichda xatolik aniqlansa, ular sozlagich tomonidan o'z tashabbusi bilan yoki umumiy o'rtacha ko'rsatkich taqsimlangan shaxslarning tashabbusi bilan tuzatilishi mumkin; bu xato tuzatish rostlagichga qo'shimcha tuzish orqali amalga oshiriladi. qo'shimcha deb ataladi.

Sug'urtalovchi quyidagi huquqlarga ega:

qonun hujjatlarida belgilanadigan tartibda va shartlarda sug'urtalash (qayta sug'urtalash) shartnomalarini tuzish va bajarish;

o'z majburiyatlarini belgilangan tartibda O'zbekiston Respublikasidan tashqarida qayta sug'urtalash;

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan belgilanadigan tartibda va shartlarda investisiya faoliyatini amalga oshirish;

sug'urtalash (qayta sug'urtalash) sohasida mutaxassislarning malakasini oshirish, shuningdek sug'urta agenti sifatida sug'urta vositachiligi bilan bog'liq bo'lgan faoliyatni amalga oshirish;

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan belgilanadigan tartibda va shartlarda sug'urta hodisalari yuz berishining oldini olish va ogohlantirish chora-tadbirlarini moliyalashtirish;

qonun hujjatlariga muvofiq sug'urtalovchi tomonidan amalga oshirilayotgan sug'urta turlari bo'yicha qoidalar (shartlar)ni belgilash;

huquqni muhofaza qilish organlari, sudlar, tibbiyot, seysmologiya, veterinariya, gidrometeorologiya tashkilotlaridan va boshqa tashkilotlardan sug'urta to'lovi miqdorini belgilash uchun zarur bo'lgan tegishli axborot va hujjatlarni belgilangan tartibda so'rash va olish;

sug'urta agentlari, sug'urtalash va qayta sug'urtalash brokerlari, sug'urta bozorining boshqa professional qatnashchilari bilan tegishli shartnomalar tuzish;

qonun hujjatlarida va yoki sug'urtalash (qayta sug'urtalash) shartnomasida belgilangan hollarda va tartibda sug'urta tovonini tiklashni rad etish, sug'urta shartnomasini muddatidan oldin bekor qilish; sug'urtalash (qayta sug'urtalash) shartnomasida nazarda tutilgan tartibda sug'urtalanuvchi tomonidan ma'lum qilingan axborotni tekshirish, sug'urtalanuvchi tomonidan sug'urta shartnomasi talablari va shartlari bajarilishini nazorat qilish;

xorijiy sug'urtalovchilarga syurveyer va adjaster xizmatlari ko'rsatish;

ilgari sug'urtalovchi tomonidan o'z ehtiyojlari uchun olingan yoki sug'urta shartnomasini amalga oshirish natijasida uning ixtiyoriga berilgan mol-mulkni sotish yoki ijaraga berish;

O'zbekiston Respublikasining reyting tashkilotlari va xorijiy reyting tashkilotlari reytingini olish;

o'zining alohida bo'linmalarini tashkil etish.

Sug'urtalovchi qonun hujjatlariga va o'zi tuzgan shartnomalarga muvofiq boshqa huquqlarga ham ega bo'lishi mumkin.

Sug'urtalovchi quyidagilarga majbur:

sug'urta faoliyati to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya qilish;

qonun hujjatlari talablariga muvofiq sug'urta faoliyatini amalga oshirishda olingan axborotning maxfiyligini ta'minlash;

o'zi vakolat bergan sug'urta agentlari reestrini yuritish;

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining talabi bo'yicha qonun hujjatlarida belgilangan axborotni taqdim etish;

sug'urta hodisasi yuz berganda qonun hujjatlarida yoki sug'urtalash (qayta sug'urtalash) shartnomasida nazarda tutilgan muddatlarda barcha zarur hisob-kitoblarni amalga oshirish va sug'urta tovonni to'lash;

firmaning nomi, tashkiliy-huquqiy shakli yoki joylashgan joyi o'zgargan taqdirda bu haqdagi axborotni ommaviy axborot vositalari orqali sug'urtalanuvchilar e'tiboriga yetkazish, o'zi bajarayotgan bir yildan ortiq muddatli sug'urtalash (qayta sug'urtalash) shartnomasi bo'yicha esa — yozma shaklda yetkazish;

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan belgilanadigan tartibda va shartlarda sug'urta zaxiralarini shakllantirish va joylashtirish;

qonun hujjatlarida belgilangan tartibda har yili majburiy auditorlik tekshiruvdan o'tish;

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan belgilangan tartibda bir yilda kamida bir marta aktuar tekshiruvdan o'tish;

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan belgilangan shakllar bo'yicha, tartibda va muddatlarda yillik moliyaviy hisobotni e'lon qilish;

qonun hujjatlarida belgilangan tartibda buxgalteriya hisobini yuritish, moliyaviy, statistik, soliq axborotini va boshqa axborotni tuzish.

Sug'urtalovchi qonun hujjatlariga va o'zi tuzgan shartnomalarga muvofiq boshqa majburiyatlar ham olishi mumkin.

Sug'urtalovchilar sug'urtani amalga oshirish bilan bevosita bog'liq bo'lmagan tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanishlari mumkin emas, qonun hujjatlarida va mazkur Nizomda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.